

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อนตรามล — มลทินภายใน, เครื่องเศร้าหมองภายใน”

อนตรามล อ่านตามภาษาบาลีว่า อัน - ตะ - รา - มะ - ละ มาจากคำว่า อนตรา (ภายใน) กับคำว่า มล (มลทิน, สิ่งสกปรก, สิ่งที่ทำให้เศร้าหมอง) รวมกันเป็น อนตรามล แปลว่า มลทินภายใน, เครื่องเศร้าหมองภายใน แสดงถึงความสกปรก ความไม่สะอาด คือ กิเลสทั้งหลาย ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เป็นสิ่งสกปรกของจิตซึ่งเป็นภายใน ตามข้อความในปรมัตถทีปนี อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ มลสูตร ดังนี้

“พึงทราบไว้ว่า อันตรา ศัพท์ได้ความหมายว่า ในจิตนั่นเอง เพราะฉะนั้น อกุศลธรรมเหล่านั้น ชื่อว่า อนตรา เพราะมีอยู่ในภายใน คือ จิต. ชื่อว่า เป็นมลทิน เพราะทำความมัวหมองให้แก่สันดานที่อกุศลธรรมเหล่านั้นเกิดขึ้น”

ข้อความในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ มลสูตร แสดงความเป็นจริงของกิเลสทั้งหลายมีโลภะ เป็นต้น เป็นมลทินภายใน ดังนี้

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๓ ประการนี้ เป็นมลทินภายใน เป็นอมิตรภายใน เป็นศัตรูภายใน เป็นเพศฆาตภายใน เป็นข้าศึกภายใน ธรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง? คือ โลภะ โทสะ โมหะเป็นมลทินภายใน เป็นอมิตรภายใน เป็นศัตรูภายใน เป็นเพศฆาตภายใน เป็นข้าศึกภายใน ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๓ ประการนี้แล เป็นมลทินภายใน เป็นอมิตรภายใน เป็นศัตรูภายใน เป็นเพศฆาตภายใน เป็นข้าศึกภายใน”

ชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังเป็นปุถุชน หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมจะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นเกือบทั้งวัน กุศลเกิดน้อยมากถ้าเทียบกับอกุศล ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในวันนี้ในชาตินี้เท่านั้น แต่ว่าได้เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏ เพราะได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน จึงเป็นผู้ไหลไปด้วยอำนาจของกิเลสทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายและทางใจ กิเลสทั้งหลาย มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีโทษ ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลยทั้งสิ้น เป็นมลทินคือเครื่องเศร้าหมองของจิต กิเลสทุกประเภท เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เมื่อเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ก็ทำให้จิตเศร้าหมอง และยังขัดหรือทำลายซึ่งกุศลธรรม

ไม่สามารถทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้นได้เลย และถ้ามีกำลังถึงกับล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นต้น ก็สามารถนำไปเกิดในอบายภูมิได้ ทำให้ได้รับแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนมากมาย เพราะสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดีนั้น ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีไม่ได้เลย

เมื่อโลภะเกิดขึ้น ก็ติดข้องในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ปล่อย ไม่สละ ไม่ยอมให้จิตเป็นกุศล และไม่ปล่อยให้ออกไปจากสังสารวัฏฏ์ โลภะเป็นเหตุให้วนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ไม่สิ้นสุด ขณะที่โทสะเกิดขึ้น คุณความดีเกิดไม่ได้ จิตของผู้ถูกโทสะครอบงำย่อมไม่น้อมไปสู่กุศลธรรมเลย มีแต่ความขุ่นข้องหมองใจ ไม่พอใจ เมื่อสะสมมีกำลังมากขึ้นก็ถึงขั้นล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน โมหะก็เป็นหนึ่งในกิเลสทั้งหลายซึ่งเกิดร่วมกับอกุศลจิตทุกประเภท ไม่มีเว้นเลย ขณะที่โมหะเกิดขึ้นนั้นมีมืดมิด ไม่สามารถรู้สภาพธรรมที่มีจริงตามความเป็นจริงได้ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี ไม่รู้ว่าอะไรเป็นคุณเป็นโทษ และตราบติดที่ยังมีโมหะอยู่ก็ยังท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ต่อไป นี่เพียง ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ที่เป็นมลทินของจิต แต่เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว กิเลสทั้งหมดทุกประเภท เป็นมลทินภายใน เพราะเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต ทำให้จิตไม่สะอาด และยังขัดขวาง ตัดรอนโอกาสแห่งกุศลธรรมอีกด้วย

ที่น่าพิจารณาคือ บุคคลบางคนเป็นผู้รักความสะอาดทางกาย เป็นผู้ที่รังเกียจความสกปรกทางกายมาก แต่ลืมนึกว่า ขณะใดที่กิเลสเกิด ขณะนั้นสกปรกหรือว่าน่ารังเกียจยิ่งกว่าความสกปรกทางกาย และกิเลสที่เกิดขึ้น เกิดกับจิตขณะใด ก็ทำให้จิตเป็นอกุศลจิต และอกุศลจิตเกิดอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่ได้เป็นไปในทาน การให้วัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ไม่ได้เป็นไปในศีล การงดเว้นจากทุจริตต่างๆ และไม่ได้เป็นไปใน การอบรมเจริญปัญญา นี่คือการเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมฝ่ายที่ไม่ดี ซึ่งเป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมที่มีจริง ๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ก่อนการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีผู้ที่ให้ทาน รักษาศีล งดเว้นจากทุจริตต่างๆ และเจริญสมถ-ภาวนา (การอบรมเจริญความสงบของจิต) จนถึงอุปमानขั้นสูงสุด สามารถระงับหรือข่มกิเลสได้ด้วยกำลังของความสงบของจิต แต่ไม่มีใครสามารถดับกิเลสได้ เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญพระบารมี ๔ อสงไขยแสนกัป ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก จึงทรงตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงถึงความเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้วก็ได้ทรงแสดงหนทางแก่พุทธบริษัท คือการอบรมเจริญปัญญาเพื่อเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง จนกระทั่งสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น จึงมีพระอริยสงฆ์สาวก ผู้รู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นเป็นจำนวนมาก ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ถ้าหากพุทธบริษัทยังไม่สามารถรู้แจ้งธรรมในชาตินั้นได้ก็สะสมเป็นอุปนิสัยที่ดีที่จะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมยิ่งขึ้นต่อไป และพระธรรมก็สืบทอดมาจนถึงสมัยนี้

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ละเอียด ลึกซึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพราะทรงแสดงถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ทรงตรัสรู้ โดยทรงประจักษ์แจ้งตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ถ้าผู้ใดไม่ศึกษาพระธรรมที่ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ให้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็ย่อมไม่สามารถมีปัญญาที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมและดับกิเลสได้ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา จึงเป็นคำสอนที่ประเสริฐยิ่ง ที่เป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด เพื่อให้พุทธบริษัทเห็นโทษเห็นภัยของกิเลส เพื่อรู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่ายังเป็นผู้มากไปด้วยกิเลส มากไปด้วยความไม่ดี ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้ขัดเกลา ละคลาย สละสิ่งที่ เป็นมลทินของจิตให้ตกไป ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมปัญญาในชีวิตประจำวัน ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยมีนัยในหนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาว่าเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้สัตว์โลกพ้นจากกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองภายใน ได้ในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗